
Κύκλος Ποιότητας Ζωής

ΠΟΡΙΣΜΑ
(Ν. 3094/2003 “Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις”, Άρθρο 3 § 5)

ΘΕΜΑ

Προστασία Υγροτόπου Εκβολών Αποσελέμη Ποταμού Ηρακλείου Κρήτης

Αναπληρωτής Συνήγορος του Πολίτη: Βασίλης Καρύδης
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Ιωάννης Π. Σαγιάς
Ειδικοί Επιστήμονες : Αντωνίνα Παπαθανάσογλου
Ελευθερία Μαυρομάτη

Ιούνιος 2016

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Αθήνα 24 Ιουνίου 2016

Αριθμ. Πρωτ.: 138059/22064/2016

Προς τους Υπουργούς

**Περιβάλλοντος & Ενέργειας
Κύριο Π. Σκουρλέτη**

**Οικονομικών
Κύριο Ε. Τσακαλώτο**

**Πολιτισμού & Αθλητισμού
Κύριο Α. Μπαλτά**

Θέμα:

**Προστασία Υγροτόπου Εκβολών Αποσελέμη Ποταμού
στο Ηράκλειο Κρήτης**

Αξιότιμοι κ.κ. Υπουργοί,

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρθρο 103 παρ. 9 του Συντάγματος και το Ν. 3094/2003 (Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις), εξέτασε τις υπ. αρ. πρωτ. 138059/2011 & 185194/2014 αναφορές σχετικά με ζητήματα προστασίας του υγροτόπου των εκβολών του Αποσελέμη ποταμού στο Ηράκλειο Κρήτης. Δεδομένου ότι στο άρθρο 4 παρ. 6 του ως άνω νόμου προβλέπεται ότι «...ο Συνήγορος του Πολίτη μετά το πέρας της έρευνας εφόσον το απαιτεί η φύση της υπόθεσης, μπορεί να συντάσσει πόρισμα το οποίο γνωστοποιεί στον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό και τις αρμόδιες υπηρεσίες...» η Αρχή προβαίνει στη σύνταξη του παρόντος πορίσματος το οποίο γνωστοποιείται, διαβιβάζεται και κοινοποιείται αρμοδίως.

1. ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Στον Συνήγορο του Πολίτη κατατέθηκαν οι με αρ. πρωτ. 138059/21.02.2011 & 185194/09.04.2014 αναφορές, με τις οποίες η Αρχή κλήθηκε να διαμεσολαβήσει, μεταξύ άλλων θεμάτων, για την άρση των επεμβάσεων που προξενούν υποβάθμιση των εκβολών του υγροτόπου του Αποσελέμη ποταμού Δήμου Χερσονήσου Ηρακλείου.

Συγκεκριμένα, με τις εν λόγω αναφορές καταγγέλλονταν παράνομες κατασκευές και χρήσεις γης, κατά παράβαση: α) του ΣΧΟΟΑΠ του πρώην Δήμου Γουβών Νομού Ηρακλείου (ΦΕΚ 60/26.02.2010) για την προστασία της περιοχής, β) της υπ' αρ. 1456/08.05.01 Απόφασης του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κρήτης (ΦΕΚ 754 Β'/15.06.2001), με την οποία ιδρύθηκε Καταφύγιο Άγριας Ζωής στον ποταμό Αποσελέμη και γ) της εν γένει σχετικής πολεοδομικής και περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Οι κυριότερες επεμβάσεις που είχαν πραγματοποιηθεί αφορούσαν αυθαίρετες κατασκευές, επιχωματώσεις, εκτεταμένη απόθεση σωλήνων που θα χρησιμοποιούνταν για την κατασκευή του φράγματος, χρήση του υδροβιότοπου ως πίστα «καρτ», παράνομη διάνοιξη δρόμων, κατασκευή χώρου αθλοπαιδιών, δόμηση πλησίον αρχαιολογικών χώρων κ.τ.λ. Ως προς το ειδικότερο θεσμικό πλαίσιο προστασίας που ισχύει για την περιοχή των εκβολών Αποσελέμη ισχύουν, εν συντομία, τα κατωτέρω:

- Η περιοχή των εκβολών του Αποσελέμη ποταμού έχει κηρυχθεί Καταφύγιο Άγριας Ζωής με την υπ' αριθμ. 1456/2001 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Κρήτης. Τα όρια του ΚΑΖ τροποποιήθηκαν και αποτυπώθηκαν ψηφιακά με την υπ' αριθμ. 8520/30.10.2015 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Αποκεντρωμένης.
- Οι εκβολές του Αποσελέμη έχουν καταγραφεί ως υγρότοπος από το ΕΚΒΥ με κωδικό GR431395000.
- Ο υγρότοπος προστατεύεται ως Περιοχή Ειδικής Προστασίας στο ΣΧΟΟΑΠ του πρώην Δήμου Γουβών (ΦΕΚ 60/ΑΑΠ/2010).
- Όλη η περιοχή είναι χαρακτηρισμένο Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΦΕΚ 666/Β/1970).
- Στην ευρύτερη περιοχή του δέλτα έχουν εντοπισθεί αρχαιολογικές θέσεις μινωικών εγκαταστάσεων, οι οποίες έχουν μερικώς ανασκαφεί.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, ερεύνησε το θεσμικό καθεστώς που διέπει την προστασία της περιοχής του ποταμού Αποσελέμη σε συνδυασμό με εκείνο που διέπει την προστασία των αρχαιοτήτων, πραγματοποίησε συναντήσεις και επιτόπια αυτοψία και ήρθε σε επαφή με τους αρμόδιους υπαλλήλους των διοικητικών φορέων, αναζητώντας πρόσφορους τρόπους για την επίλυση των ζητημάτων των αναφορών.

2. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Για τη προσέγγιση του θεσμικού πλαισίου προστασίας που ισχύει στην περιοχή των εκβολών Αποσελέμη μελετήθηκαν, κυρίως, τα ακόλουθα:

2.1. Καταφύγιο Άγριας Ζωής (ΚΑΖ)

Με το άρθρο 59 του ν. 4315/2014 (ΦΕΚ 269/Α'/24.12.2014) «Πράξεις εισφοράς σε γη και σε χρήμα – Ρυμοτομικές απαλλοτριώσεις και άλλες διατάξεις» τροποποιήθηκε η περίπτωση β' της υποπαραγράφου 3 της παρ. 4 του άρθρου 19 του ν. 1650/1986 (ΦΕΚ 160/ Α'/ 16.10.1986) ως εξής: «β) Μέσα στα καταφύγια άγριας ζωής απαγορεύονται η θήρα, οι αγώνες κυνηγετικών ικανοτήτων σκύλων δεικτών, η σύλληψη της άγριας πανίδας, η συλλογή της άγριας χλωρίδας, η καταστροφή ζώνης με φυσική βλάστηση με κάθε τρόπο, η καταστροφή φυτοφρακτών, η αμμοληψία, η αποστράγγιση, η επιχλωμάτωση και η αποξήρανση ελωδών εκτάσεων, η ρύπανση των υδάτινων συστημάτων, η διάθεση ή απόρριψη αποβλήτων, η διενέργεια στρατιωτικών ασκήσεων, η ιχθυοκαλλιεργητική δραστηριότητα, καθώς και η υπαγωγή έκτασης του καταφυγίου σε πολεοδομικό ή ρυμοτομικό σχεδιασμό... γ) Μέσα στα καταφύγια άγριας ζωής, οι αρμόδιες κατά περίπτωση υπηρεσίες μπορούν να εγκρίνουν ή να προγραμματίζουν και να εκτελούν ειδικά έργα βελτίωσης του βιοτόπου και έργα ικανοποίησης των οικολογικών αναγκών του βιολογικού κύκλου των ειδών της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας Τα έργα αυτά περιγράφονται σε ειδικές μελέτες διαχείρισης, οι οποίες εγκρίνονται από τον Γενικό Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Οι προδιαγραφές για τη σύνταξη τους καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής».

Σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 1456/2001 (ΦΕΚ 754/Β'/ 15.06.2001) απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Κρήτης, «Ίδρυση μόνιμου καταφυγίου άγριας ζωής στην περιοχή Αποσελέμη του Δήμου Χερσονήσου του Νομού Ηρακλείου Περιφέρειας Κρήτης», η περιοχή του Αποσελέμη ποταμού είχε κηρυχθεί Καταφύγιο Άγριας Ζωής (ΚΑΖ) σε έκταση 2.500 στρ. καθώς κρίθηκε απαραίτητο για τη διατροφή, διαχείριση, αναπαραγωγή, διάσωση των ειδών της άγριας πανίδας και αυτοφυούς χλωρίδας. Κατά το αρθρ. 4 της εν λόγω απόφασης, αρμόδιες υπηρεσίες για την τήρηση των διατάξεων προστασίας του ΚΑΖ είναι η Δασική, η Αστυνομία και οι δημοτικοί υπάλληλοι, ενώ οι παραβάτες τιμωρούνται με τις ποινές που προβλέπει η δασική νομοθεσία. Όπως προαναφέρθηκε, τα όρια του ΚΑΖ τροποποιήθηκαν και αποτυπώθηκαν ψηφιακά με την υπ' αριθμ. 8520/30.10.2015 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Αποκεντρωμένης.

Ειδικότερα, στον Αποσελέμη έχουν καταγραφεί¹ 191 είδη άγριας ορνιθοπανίδας εκ των οποίων τα 50 περιλαμβάνονται στο παράρτημα της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ «για τη διατήρηση των άγριων πτηνών» και των οποίων ο πληθυσμός έχει μειωθεί σημαντικά (κατηγορία «τρωτόν»). Περαιτέρω, από τα ενδιαιτώμενα είδη τα 131 περιλαμβάνονται στο παράρτημα II (πανίδα υπό αυστηρή προστασία) της Σύμβασης της Βέρνης. Σύμφωνα με τα αρθρ. 3 & 4 της προαναφερόμενης υπ' αριθμ. 1456/2001 απόφασης Ίδρυσης Μόνιμου ΚΑΖ απαγορεύεται η καταστροφή κάθε

¹ Τα στοιχεία προκύπτουν από την υπ' αριθμ. 1456/2001 απόφαση του ΓΓ Περιφέρειας για την ίδρυση μόνιμου καταφυγίου άγριας ζωής στην περιοχή του Αποσελέμη Δήμου Χερσονήσου.

είδους ζώνης με φυσική βλάστηση, η αμμοληψία, η αποστράγγιση και αποξήρανση, η ρύπανση των υδατικών πόρων κλπ.

2.2. Προστασία Υγροτόπου

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω οι εκβολές του Αποσελέμη έχουν καταγραφεί ως υγρότοπος από το ΕΚΒΥ με κωδικό GR431395000.

Γενικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος, όπως αυτό ισχύει μετά την αναθεώρηση του έτους 2001, «*Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους...Για τη διαφύλαξη του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας...*».

Βάσει του άρθρου 1, παρ. 1 και άρθρο 2, παρ. της σύμβασης Ραμσάρ²: «*Για το σκοπό της παρούσης Συμβάσεως υγρότοποι είναι περιοχές με έλη, βάλτους, ποάνθρακες ή ύδατα, φυσικής ή τεχνικής προελεύσεως, μόνιμα ή προσωρινά, όπου το νερό είναι γλυκό, ή υφάλμυρο ή αλμυρό, τρεχούμενο ή στάσιμο, συμπεριλαμβανομένων και εκτάσεων θαλάσσιου ύδατος, του οποίου το βάθος κατά την παλίρροια δεν υπερβαίνει τα έξι μέτρα». Περαιτέρω, σύμφωνα με το αρθρ. 2 παρ. 2 της σύμβασης «*Τα όρια κάθε υγρότοπου θα περιγράφονται με σαφή τρόπο, θα σημειώνονται σε χάρτη και μπορούν να περιλαμβάνουν ζώνες παρόχθιες ή παράλιες που συνορεύουν με τους υγρότοπους και νησιά ή υδάτινες εκτάσεις, με βάθος μεγαλύτερο των έξι μέτρων κατά την παλίρροια, που είναι μέσα στους υγρότοπους, ιδιαίτερα όπου αυτοί (νησιά, εκτάσεις) έχουν σημασία σαν οικότοποι υδροβίων».**

Συμπληρωματικά, στο άρθρο 13 παρ. 4 του ν. 3937/2011 (ΦΕΚ60/Α'/31.03.2011) «*Διατήρηση της Βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις*», προβλέπονται τα εξής: «*Δεν επιτρέπεται η κίνηση μηχανοκίνητων οχημάτων εκτός οδικού δικτύου σε οικολογικά ευαίσθητες εκτάσεις, όπως ενδεικτικά, μόνιμες ή εποχικές λίμνες και τέλματα και οι ακτές τους, ο αιγιαλός, οι αμμοθίνες, ποτάμια, ρέματα και ρυάκια, λιβάδια, βοσκότοποι, οι οικότοποι προτεραιότητας του παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, καθώς και σε μονοπάτια που βρίσκονται σε τέτοιες περιοχές*». Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι σύμφωνα με την κρίση του ΣΤΕ (ΣΤΕ Επεξ/σια Διατ/των ΤΜ.Ε, 172/1999), οι υγροβιότοποι αποτελούν ουσιώδη στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, τα οποία συμβάλλουν στην οικολογική ισορροπία και προστατεύονται ευθέως από το άρθρο 24 του Συντάγματος, ανεξαρτήτως του χαρακτηρισμού τους με νομική πράξη. Ως εκ τούτου επιβάλλεται να καταρτισθεί πριν κάθε επέμβαση για την ανέγερση εγκαταστάσεων ειδικό σχέδιο προστασίας και διαχείρισης του βιοτόπου³.

Περαιτέρω, κατά το άρθρο 967 του Αστικού Κώδικα «*Κοινής χρήσης είναι ιδίως τα νερά με ελεύθερη και αέναη ροή, οι δρόμοι, οι πλατείες, οι γιαλοί, τα λιμάνια*

² Όπως ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία Ν.Δ.191/74, Ν.1751/88 & Ν.1950/91 (ΦΕΚ 350/Α/74, 26/Α/88 & 84/Α/91).

³ Ακολούθως το ΣΤΕ (465/2001) εκδικάζοντας υπόθεση για εγκατάσταση γηπέδου γκολφ στον υγρότοπο της Νέας Φωκείας, διατύπωσε ότι στους υγροτόπους πρέπει να αποκλείεται οποιαδήποτε ανθρώπινη επέμβαση που μπορεί να διαταράξει την ομαλή λειτουργία του οικοσυστήματος. Ειδικότερα έκρινε ότι, επειδή η συγκεκριμένη εγκατάσταση θα συνεπαγόταν την καταστροφή του υγροτόπου, αποτελούσε επέμβαση απαγορευμένη από τις διατάξεις περί προστασίας του περιβάλλοντος και το αρθρ. 24 παρ. 1 του Συντάγματος.

και οι όρμοι, οι όχθες πλεύσιμων ποταμών, οι μεγάλες λίμνες και οι όχθες τους», ενώ σύμφωνα με το άρθρο 966 «Πράγματα εκτός συναλλαγής είναι τα κοινά σε όλους, τα κοινόχρηστα και τα προορισμένα για την εξυπηρέτηση δημόσιων, δημοτικών, κοινοτικών ή θρησκευτικών σκοπών». Οι υγρότοποι αποτελούν είτε κοινά τοις πάσι είτε κοινόχρηστα πράγματα (966 επ. ΑΚ) και το δικαίωμα χρήσης τους αφορά την απόλαυση και ωφέλεια των πολιτών. Σε περίπτωση διατάραξης αυτής της ωφέλειας προσβάλλεται το δικαίωμα στην προσωπικότητα κατά τα άρθρα 57 του ΑΚ. Ακολούθως, με το άρθρο 1, παρ. 1 του ν. 4042/2012 (ΦΕΚ 13/Α'/24.02.2012), θεσπίζονται αποτρεπτικές, αποτελεσματικές και αναλογικές κυρώσεις, μέσω του ποινικού δικαίου, για τις περιπτώσεις που προκαλείται ή ενδέχεται να προκληθεί ρύπανση ή υποβάθμιση του περιβάλλοντος, με σκοπό τη διασφάλιση της αποτελεσματικής ποινικής προστασίας του. Τα αδικήματα και οι κυρώσεις διώκονται με τις διατάξεις ποινικής προστασίας του περιβάλλοντος, όπως εξειδικεύονται στον ίδιο νόμο.

2.3. Περιοχή Ειδικής Προστασίας – Χωροταξικές προβλέψεις

Με το ΣΧΟΟΑΠ του πρώην Δήμου Γουβών (ΦΕΚ 60/ΑΑΠ/2010) ο υγρότοπος προστατεύεται ως Περιοχή Ειδικής Προστασίας. Συγκεκριμένα, στο αρθρ. 3.1.2 θεσπίζεται Περιοχή Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) των ρεμάτων και προβλέπονται περιοριστικά οι επιτρεπόμενες επεμβάσεις σε αυτά. Ειδικότερα για τον Αποσελέμη, στην παρ. 1 του εν λόγω άρθρου, οριοθετείται, σαφώς, η περιοχή της ζώνης προστασίας του και «Απαγορεύεται η τοποθέτηση μόνιμων κατασκευών σε απόσταση 30 μέτρων από το θεσμοθετημένο όριο της ζώνης προστασίας...». Περαιτέρω, με το αρθρ. 5 παρ. 7 απαγορεύονται σε όλη την έκταση του Δήμου: «1. αμμοληψία από παραλίες, ποτάμια, ρέματα, 2. ρίψη μπαζών, σκουπιδιών κλπ. σε ρέματα, 3. επιφανειακή εξόρυξη, 4. μετατροπή των ρεμάτων και μονοπατιών σε οδού κυκλοφορίας τροχοφόρων, 5. αλλαγή του ανάγλυφου του εδάφους με εκχερσώσεις, εκσκαφές, διανοίξεις δρόμων χωρίς νόμιμη αδειοδότηση». Τέλος, στο αρθρ. 8 η ενεργοποίηση του ΣΧΟΟΑΠ απαιτεί να έχει συσταθεί φορέας εφαρμογής.

2.4. Ελώδεις Εκτάσεις & Καθορισμός οριογραμμής αιγιαλού – παραλίας

Σύμφωνα με το ΒΔ 18/30.11.33 «Περί ενοικιάσεως των ελωδών και βαλτωδών εκτάσεων», το οποίο παραμένει σε ισχύ δια του αρθρ. 51 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα, οι ελώδεις εκτάσεις ανήκουν στο Δημόσιο. Περαιτέρω, ο αιγιαλός και η παραλία είναι πράγματα κοινόχρηστα και ανήκουν κατά κυριότητα στο Δημόσιο σύμφωνα με το αρθρ. 2 του ν. 2971/01. Στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου προβλέπεται ότι η προστασία του οικοσυστήματος των ζωνών αυτών είναι ευθύνη του κράτους και στην παρ. 4 ότι στο αιγιαλό και την παραλία δεν επιτρέπεται η κατασκευή κτισμάτων και εν γένει κατασκευασμάτων. Ακολούθως με το αρθρ. 4 και 5 του ίδιου νόμου (όπως τροποποιήθηκε από τους ν. 3978/11 και ν. 4281/2014) η διαδικασία καθορισμού της οριογραμμής αιγιαλού μπορεί να κινηθεί είτε αυτεπάγγελα είτε μετά από αίτηση οποιουδήποτε ενδιαφερόμενου.

2.5. Οριοθέτηση Κοίτης Ποταμού

Στο άρθρο 2, παρ. 1 και 4 του ν. 4258/2014 (ΦΕΚ 94 Α/14.04.2014) «Διαδικασία οριοθέτησης και ρυθμίσεις θεμάτων για τα υδατορέματα – ρυθμίσεις Πολεοδομικής νομοθεσίας και άλλες διατάξεις» προβλέπονται τα ακόλουθα: «1. Για την οριοθέτηση των υδατορεμάτων απαιτείται η εκπόνηση και υποβολή σε συμβατική και ηλεκτρονική μορφή Φακέλου Οριοθέτησης,...4. Ο Φάκελος οριοθέτησης μπορεί να συντάσσεται με μέριμνα: α) του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (Υ.Π.Ε.Κ.Α.), β) της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Έργων (Γ.Γ.Δ.Ε.) του Υπουργείου Υποδομών Μεταφορών και Δικτύων (ΥΠ.Υ.ΜΕ.ΔΙ.) ή γ) της Αποκεντρωμένης Διοίκησης ή δ) της Περιφέρειας ή ε) του οικείου ΟΤΑ ή στ) φυσικών προσώπων». Η διατύπωση της συγκεκριμένης διάταξης, προσφέρει σε πολλούς φορείς τη δυνατότητα να προβούν στην οριοθέτηση των υδατορεμάτων, χωρίς ωστόσο να υποχρεώνει ευθέως συγκεκριμένη υπηρεσία για αυτό. Περαιτέρω, στο αρθ. 4 παρ. 1 του ίδιου νόμου ορίζεται ότι δεν απαιτείται η οριοθέτηση των υδατορεμάτων για την εκτέλεση των πάσης φύσεως εργασιών άρσης προσχώσεων, καθαρισμού κοίτης, συντήρησης και αποκατάστασης κλπ., όπως και για την καθαίρεση αυθαίρετων κατασκευών.

Στην περίπτωση, εντούτοις, που υπάρχει ανάγκη μελέτης και εκτέλεσης έργων διευθέτησης/ αντιπλημμυρικής προστασίας και εργασιών συντήρησης σε υδατορέματα τότε αρμόδιες διευθύνσεις είναι είτε ο Δήμος, είτε η Περιφερειακή Ενότητα, εφόσον το υδατόρεμα βρίσκεται εξολοκλήρου εντός των διοικητικών ορίων τους. Εάν το υδατόρεμα βρίσκεται στα διοικητικά όρια περισσότερων Περιφερειών, τότε με απόφαση του Γ.Γ. της Αποκεντρωμένης μπορεί να ανατίθεται η μελέτη και η εκτέλεση των έργων στις αρμόδιες υπηρεσίες της οικίας περιφέρειας (αρθρ. 7, ν. 4258/2014). Συγκεκριμένα, σε καθεστώς περιβαλλοντικής αδειοδότησης υπάγονται (παρ. 6 αρθρ. 3 του ν. 4258/2014) μόνο τα έργα διευθέτησης/ αντιπλημμυρικά και όχι η διαδικασία οριοθέτησης.

2.6. Προστασία αρχαιολογικών χώρων

Σύμφωνα με το ν. 3028/02 (ΦΕΚ 153/Α/28-06-2002) «Περί προστασίας των Αρχαιοτήτων και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς», άρθρο 6 παρ. 1: «Στα ακίνητα μνημεία συμπεριλαμβάνονται: [μεταξύ άλλων] α) τα αρχαία που χρονολογούνται μέχρι το 1830, β) τα νεώτερα πολιτιστικά αγαθά που είναι προγενέστερα των εκάστοτε τελευταίων εκατό χρόνων και χαρακτηρίζονται μνημεία λόγω της αρχιτεκτονικής, πολεοδομικής, κοινωνικής, εθνολογικής, λαογραφικής, τεχνικής, βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους, »

Επίσης, σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, άρθρο 10 παρ. 3: «...η επιχείρηση οποιουδήποτε τεχνικού ή άλλου έργου ή εργασίας, καθώς και η οικοδομική δραστηριότητα πλησίον αρχαίου επιτρέπεται μόνο μετά από έγκριση του Υπουργείου Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου. Η έγκριση χορηγείται εάν η απόσταση από ακίνητο μνημείο ή η σχέση με αυτό είναι τέτοια ώστε να μην κινδυνεύει να επέλθει άμεση ή έμμεση βλάβη αυτού λόγω του χαρακτήρα του έργου ή της επιχείρησης...», και παρ. 6: «Στις περιπτώσεις που απαιτείται έγκριση ... αυτή προηγείται από τις άδειες άλλων αρχών που αφορούν την επιχείρηση ... και τα στοιχεία της αναγράφονται με ποινή ακυρότητας στις άδειες αυτές. Η έγκριση χορηγείται μέσα σε τρεις (3) μήνες από την υποβολή της σχετικής αίτησης».

Περαιτέρω με την υπ' αρ. ΥΠΠΟ/ ΓΔΑΠΚ/ ΑΡΧ/ Β1/ Φ38/ 4/ 8917/ 20.08.2003 ΥΑ πραγματοποιήθηκαν: «α) Έγκριση κατασκευής του φράγματος Αποσελέμη για την ύδρευση του Ηρακλείου και του Αγίου Νικολάου Κρήτης και β) Έγκριση μελέτης προστασίας Ι. Ν. Αγίου Κωνσταντίνου Αβδού Πεδιάδος Ηρακλείου, στο πλαίσιο του έργου «Ύδρευση Ηρακλείου και Αγίου Νικολάου από το φράγμα Αποσελέμη». Στου όρους έγκρισης αναφερόταν: «Όλες οι εργασίες για την κατασκευή του έργου θα προαρμοστοποιηθούν υπό τον έλεγχο και την εποπτεία των συναρμοδίων για την περιοχή Εφορειών Αρχαιοτήτων ΚΓ' Ε.Π.Κ.Α. και 13^η Ε.Β.Α. Η εφαρμογή της μελέτης θα γίνει με την επίβλεψη των προαναφερόμενων Εφορειών Αρχαιοτήτων δια της προσλήψεως τεχνικού συμβούλου που θα τύχει της εγκρίσεώς τους.....»

Στην ευρύτερη περιοχή του δέλτα έχουν εντοπισθεί αρχαιολογικές θέσεις μινωικών εγκαταστάσεων, οι οποίες έχουν μερικώς ανασκαφεί.

3. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Προκειμένου ο ΣτΠ να ενημερωθεί για τις απόψεις και ενέργειες των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, απευθύνθηκε προφορικά και εγγράφως - αποστέλλοντας συνολικά δεκατρία έγγραφα - προς τις συναρμοδίες υπηρεσίες: 1. του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (πρώην ΥΠΕΚΑ, εφεξής ΥΠΕΝ), 2. Υπουργείου Οικονομικών, 3. Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού (εφεξής ΥΠΠΟΑ), 4. Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης, 5. Περιφέρειας Κρήτης, 6. του πρώην Δήμου Γουβών και 7. Δήμου Χερσονήσου.

Περαιτέρω, η Αρχή, προκειμένου να διαμορφώσει ίδια άποψη περί τα πράγματα, πραγματοποίησε αυτοψία στην περιοχή των εκβολών του Αποσελέμη (04.12.2015) και σύσκεψη με τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες (03.12.2015).

3.1. Διαδικαστικές Ενέργειες του Συνηγόρου του Πολίτη

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο της διαμεσολάβησής του ζήτησε την άρση των παράνομων εγκαταστάσεων και τη διακοπή των δραστηριοτήτων που διαρκώς υποβάθμιζαν το συγκεκριμένο υγρότοπο. Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της έρευνας της υπόθεσης η Αρχή απηύθυνε έγγραφα προς τη διοίκηση με κυριότερα και πιο πρόσφατα τα ακόλουθα αιτήματα:

1) Από την αρμόδια Δ/ση του ΥΠΕΝ (Δ/ση Βιοποικιλότητας, Εδάφους και Διαχείρισης Αποβλήτων) ζητήθηκε ενημέρωση σχετικά με την εκκρεμή ενιαία Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (ΕΠΜ) «Υγροτόπου Αποσελέμη και Φαραγγιού Αγριανών» (138059/41427/2013, 138059/9117/2015, 138059/46970/2015 ΣτΠ). Ειδικότερα με το υπ' αρ. 74886/31341/29.11.2012 έγγραφο της Περιφέρειας Κρήτης/ Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού/ Τμήμα Περιβάλλοντος είχαμε ενημερωθεί ότι είχε ολοκληρωθεί η εισήγηση από το Τμήμα Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ.

2) Από την αρμόδια Διεύθυνση της Περιφέρειας Κρήτης (Δ/ση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού), ζητήθηκε να εισηγηθεί άμεσα την αποβολή όσων τυχόν παράνομα νέμονται τις επιχωματωμένες εκτάσεις και να προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες αποκατάστασής τους, εφαρμόζοντας τις ενδεδειγμένες μεθόδους απομάκρυνσης των αδρανών υλικών, προκειμένου το υδροβιοτοπικό τοπίο να επανέλθει στην φυσική του κατάσταση (138059/32921/19.09.2012 ΣτΠ).

3) Από τη Δ/ση Δημόσιας Περιουσίας του Υπουργείου Οικονομικών αιτήθηκε η συμβολή της με κάθε πρόσφορο μέσο για τη στήριξη της Περιφερειακής Δ/σης Δημόσιας Περιουσίας Κρήτης προκειμένου να καταστεί δυνατή τόσο η οριοθέτηση του αιγιαλού όσο και η καταγραφή των δημοσίων εκτάσεων. Η στήριξη αναφερόταν τόσο στη διοικητική – υλικοτεχνική υποδομή όσο και στην υπόδειξη τρόπων και διαδικασιών δια των οποίων θα καθίστατο δυνατό να υλοποιηθούν άμεσα τα ανωτέρω (138059/29637/2015 ΣτΠ).

4) Από την Περιφερειακή Δ/ση Δημόσιας Περιουσίας Κρήτης ζήτησε να προβεί στον καθορισμό αιγιαλού – παλαιού αιγιαλού στην επίμαχη περιοχή, καθώς και στον καθορισμό των ορίων και την αποτύπωση της ελώδους έκτασης (138059/29637/2015 ΣτΠ).

5) Από την Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κρήτης, την Περιφέρεια, αλλά και το Δήμο ζητήθηκε η οριοθέτηση των εκβολών του ποταμού χωρίς άλλες καθυστερήσεις, δεδομένου ότι οι διαχειριστικές και προστατευτικές ενέργειες, σύμφωνα με τα έγγραφα της διοίκησης, ήταν αδύνατον να πραγματοποιηθούν αν δεν καθοριζόταν η οριογραμμή. Επίσης, προτάθηκε η εξέταση της δυνατότητας αποτύπωσης της συνολικής έκτασης προκειμένου να διευκολυνθεί και το έργο της Κτηματικής Υπηρεσίας, μέσω, πιθανόν, ανάθεσης του έργου σε μελετητή. Επίσης, όλες οι αρμόδιες υπηρεσίες κλήθηκαν να καταβάλλουν προσπάθειες και να ερευνήσουν τη δυνατότητα εύρεσης χρηματοδοτήσεων για την καλύτερη περιφράξη των ευαίσθητων εκτάσεων της περιοχής (138059/29637/2015 και 138059/46970/2015 ΣτΠ).

6) Η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κρήτης, κλήθηκε να προβεί αφενός στην έγγραφη διαπίστωση της ανάγκης άρσης της περιβαλλοντικής ζημίας και αφετέρου στην ενημέρωση της Αρχής σχετικά με τις διαδικασίες που έχουν πιθανόν μέχρι σήμερα ακολουθηθεί για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας του γηπέδου ποδοσφαίρου. Επίσης, ερωτήθηκε για την κατεδάφιση των αυθαιρέτων κατασκευών με βάση τα πρωτόκολλα κατεδάφισης που είχε μέχρι τότε εκδώσει η αρμόδια υπηρεσία του Δήμου Χερσονήσου. Τέλος, έγιναν ερωτήματα περί της δυνατότητας εφαρμογής του ΣΧΟΑΠ Γουβών και τη σύσταση του φορέα Ρυθμιστικού Σχεδίου Ηρακλείου (138059/29637/2015 και 138059/46970/2015 ΣτΠ).

7) Από τη Δ/ση Πολεοδομίας Ηρακλείου ζητήθηκε να προβεί σε πλήρη εφαρμογή των διαδικασιών περί αυθαιρέτων για τις παράνομες κατασκευές, καθώς και να επανεξετάσει το ζήτημα της πολεοδομικής νομιμότητας του γηπέδου ποδοσφαίρου. Συγκεκριμένα, αναφορικά με το τελευταίο, η Αρχή της υπέδειξε να προβεί σε όλες τις νόμιμες ενέργειες, με βάση τα νέα στοιχεία που προέκυψαν κατά την έρευνα της υπόθεσης και τα οποία αφορούσαν το χρονικό σημείο κατασκευής του γηπέδου αλλά και των συνοδών αυτού εγκαταστάσεων (138059/29637/2015 και 138059/46970/2015 στο).

8) Από το Δήμο Χερσονήσου και τη Διεύθυνση Δασών Ηρακλείου ζητήθηκαν τα ακόλουθα: Α) διακοπή λειτουργίας της πίστας καρτ, Β) ενημέρωση της Αρχής για τις απόψεις του σχετικά με τη δυνατότητα εγκατάστασης του γηπέδου σε άλλη θέση, Γ) ενημέρωση περί των ενεργειών στις οποίες έχει προβεί, μέχρι σήμερα, για την άδεια λειτουργίας του γηπέδου ποδοσφαίρου, Δ) σύνταξη και αποστολή των πρωτοκόλλων κατεδάφισης προς την Αποκεντρωμένη Διοίκηση (υπ' αρ. 138059/32921/19.09.2012 ΣτΠ)⁴.

⁴ Συμπληρωματικά αναφέρουμε ότι με το 7435/05.11.2012 έγγραφο της Διεύθυνσης Δασών Ηρακλείου της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης, μετά από αυτοψία που πραγματοποιήθηκε στις 02.11.2012, είχε ζητηθεί από το Δήμο Χερσονήσου: α) η τοποθέτηση με τα μηχανήματα που διαθέτει φυσικών εμποδίων, σε συγκεκριμένα σημεία περιμετρικά του υγροτόπου, για την εμπόδιση εισόδου αυτοκινήτων και τετράτροχων μηχανών, β) η ισοπέδωση με ελαφρύ χωματουργικό μηχανήμα των αναχωμάτων (σαμαράκια) που έχουν δημιουργηθεί κατά μήκος της παράνομης πίστας και την κάλυψη των παρακείμενων δημιουργούμενων εκβανθύσεων, γ) η αυλάκωση κατά πλάτος του υφιστάμενου παράνομα διανοιχθέντος δρόμου σε διάφορα σημεία, προκειμένου να διακοπεί η ροή των οχημάτων, δ)

9) Από τη Δ/ση Δασών Ηρακλείου ζητήθηκε η συνεχής αστυνόμευση της έκτασης και η άμεση διακοπή λειτουργίας της πίστας «καρτ», καθώς και η λήψη μέτρων για την αποτροπή της πρόσβασης με μηχανοκίνητα μέσα στο χώρο.

10) Η ΚΓ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων ερωτήθηκε σχετικά με την πρόοδο και ολοκλήρωση των σωστικών ανασκαφών για την ανάδειξη του σωζόμενου μινωικού οικισμού στον περιβάλλοντα χώρο του ξενοδοχειακού συγκροτήματος ^{***}, στις δυτικές παρυφές των εκβολών του ποταμού, δεδομένου ότι η ανασκαφή του μινωικού οικισμού εκκρεμούσε από το καλοκαίρι του 2007, καθώς και για τις ανασκαφείς περιοχές με αφορμή την κατασκευή του φράγματος και το πρόγραμμα ανάδειξης και αποκατάστασης αυτών. Επίσης, τέθηκε ερώτηση για την τήρηση των διαδικασιών που προβλέπονται στο άρθρο 10, παρ. 3 του Ν. 3028/2002, τόσο σε σχέση με τις οικοδομικές δραστηριότητες του εν θέματι ξενοδοχείου, όσο και σχετικά με τη λειτουργία της επιχείρησης σύμφωνα με την προβλεπόμενη διαδικασία, καθώς και τις ενέργειες της Υπηρεσίας για την ανάδειξη και προστασία της μινωικής εγκατάστασης, δεδομένης και της γεινιάσής της με περιοχή τουριστικής δραστηριότητας (υπ' αρ. 138059/10683/22.03.2012 έγγραφο ΣΤΠ). Τέλος, ζητήθηκε από την Εφορεία να μας ενημερώσει σχετικά με την εξέλιξη των ανασκαφών στο φαράγγι του Αποσελέμη και με την πορεία των εργασιών ανάδειξης των αρχαιοτήτων στον Αγ. Κωνσταντίνο Αβδού και στο Πάτημα της Σουβιανής (υπ' αρ. 138059/32921/19.09.2012 έγγραφο ΣΤΠ).

3.2. Απόψεις και ενέργειες των Δημοσίων Υπηρεσιών – Διαμορφωθείσα Κατάσταση

Από τη συνολική εικόνα κατόπιν της διαμεσολάβησης προκύπτει μερική και μη επαρκής συμμόρφωση της Διοίκησης στις προτεινόμενες ενέργειες από τον Συνήγορο του Πολίτη. Ειδικότερα, αναλόγως των θεματικών αντικειμένων της υπόθεσης η ανταπόκριση της διοίκησης είναι η ακόλουθη:

3.2.1. Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη

Εκκρεμεί η έγκριση της Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης από τη Δ/ση Βιοποικιλότητας, Εδάφους και Διαχείρισης Αποβλήτων. Παρά τις οχλήσεις από το Συνήγορο του Πολίτη και τις λοιπές υπηρεσίες δεν έχει ληφθεί ενημέρωση για την πορεία της διαδικασίας. Το ζήτημα αυτό θεωρείται μεγίστης προτεραιότητας, καθώς η Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη αναμένεται από όλες τις υπηρεσίες και θα αποτελέσει τη βάση για τις περαιτέρω ενέργειές τους σε ένα δομημένο διαχειριστικό σχέδιο. Οι αρμόδιες υπηρεσίες είχαν ενημερωθεί ότι η εισήγηση για την ΕΠΜ «Υγροτόπου Αποσελέμη και Φαραγγιού Αγριανών» είχε ολοκληρωθεί και αναμενόταν η έγκριση (υπ' αριθμ. 160755/991/10.05.12 έγγραφο του Τμήματος Διαχείρισης Φυσικού Περ/ντος του ΥΠΕΚΑ). Έκτοτε, δεν έχει υπάρξει άλλη έγγραφη ενημέρωση.

3.2.2. Οριοθέτηση Κοίτης Ποταμού

Εκκρεμεί η οριοθέτηση της κοίτης του ποταμού συμπεριλαμβανομένου και του τμήματος των εκβολών του. Ως προς την οριοθέτηση ο Δήμος Χερσονήσου με το υπ' αριθμ. 19845/13.10.15 έγγραφό του ενημέρωσε την Αρχή ότι δεν είναι αρμόδιος για την οριοθέτηση, εάν αυτή στοχεύει σε έργα αντιπλημμυρικής προστασίας, καθώς το υδατόρεμα δεν βρίσκεται εξολοκλήρου εντός των ορίων του Δήμου. Αντ' αυτού προτείνει το συγκεκριμένο έργο να χρηματοδοτηθεί από την Περιφέρεια. Περαιτέρω, με το εν λόγω έγγραφο κοινοποιήθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη η υπ' αριθμ. 449/2014 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου από την οποία προκύπτει ότι η οριοθέτηση του Αποσελέμη δεν εντάσσεται στις προτεραιότητες του Δήμου και προκρίνονται έργα οριοθέτησης ρεμάτων που βρίσκονται εντός των οικιστικών περιοχών.

Με σειρά εγγράφων του Τμήματος Δομών Περιβάλλοντος ΠΕ Ηρακλείου (106924/03.09.15, 85037/07.07.15 και 21342/17.02.15), κατόπιν αυτοψιών και αναλυτικής μελέτης των παρεμβάσεων στον εν λόγω υγρότοπο, η εν λόγω υπηρεσία, έκρινε ότι η οριοθέτηση της εκβολής και του ελεγχόμενου τμήματος του Αποσελέμη αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση προκειμένου αυτή να ασκήσει με αποτελεσματικό τρόπο τις αρμοδιότητές της, δηλαδή τον έλεγχο και να προβεί στη διαπίστωση τυχόν επεμβάσεων εντός της ζώνης πλημμύρας και των προβλεπόμενων ενεργειών εκ μέρους της υπηρεσίας.

Μέχρι σήμερα, οι υπηρεσίες που έχουν παράλληλη αρμοδιότητα (Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κρήτης – Περιφέρεια Κρήτης – Δήμος Χερσονήσου) δεν έχουν αναλάβει το έργο της οριοθέτησης της κοίτης του ποταμού Αποσελέμη. Γενικότερα, παρατηρείται ότι η διατύπωση των διατάξεων του ν. 4258/2014 (αρθρ. 2), προσφέρει σε πολλούς φορείς τη δυνατότητα να προβούν στην οριοθέτηση των υδατορεμάτων, με αποτέλεσμα αφενός να δημιουργείται σύγχυση αρμοδιοτήτων και αφετέρου οι αρμόδιες υπηρεσίες να μην αναλαμβάνουν, τελικώς, την ευθύνη ανάληψης του έργου.

3.2.3. Καθορισμός Αιγιαλού – Παλαιού Αιγιαλού

Εκκρεμεί ο καθορισμός του αιγιαλού – παλαιού αιγιαλού, καθώς και η καταγραφή των ελωδών εκτάσεων από την Περιφερειακή Δ/ση Δημόσιας Περιουσίας Κρήτης. Με το υπ' αριθμ. ΔΔΠ/Α'0013823 ΕΞ2015/10.09.15 έγγραφο του Τμήματος Α' της Δ/σης Δημόσιας Περιουσίας του Υπουργείου Οικονομικών ζητήθηκε από την Περιφερειακή Δ/ση Δημόσιας Περιουσίας Κρήτης να εξετάσει τη δυνατότητα καταγραφής των εκτάσεων είτε ζητώντας τη συνδρομή του διοικητικού – τεχνικού προσωπικού των Αυτοτελών Γραφείων Δημόσιας Περιουσίας που υπάγονται σε αυτήν, είτε απευθυνόμενη στη Δ/ση Τεχνικών Υπηρεσιών του Υπουργείου ζητώντας την αναγκαία συνδρομή. Επίσης, αναφέρεται ότι κοινοποιήθηκαν τα σχετικά έγγραφα στη Δ/ση Ανθρώπινου Δυναμικού του Υπουργείου προκειμένου να καταστεί δυνατή η οριοθέτηση του αιγιαλού και η αποτύπωση των δημοσίων εκτάσεων.

Οι εκπρόσωποι της Περιφερειακής Δ/σης Δημόσιας Περιουσίας Κρήτης, ωστόσο, δήλωσαν κατά την πραγματοποιηθείσα σύσκεψη, ότι είναι εξαιρετικά δυσχερής η αντιμετώπιση του συγκεκριμένου έργου από την υπηρεσία τους, λόγω

του ελάχιστου προσωπικού που διαθέτει. Για το λόγο αυτό, είχε ζητήσει τη συνδρομή της Δ/σης ΠΕΧΩΣ της Αποκεντρωμένης Διοίκησης με το υπ' αριθμ. ΠΔ. ΗΡΑ 381/28.01.15 έγγραφό της, προκειμένου να ανατεθεί η απαιτούμενη μελέτη αποτύπωσης. Ωστόσο, η Αποκεντρωμένη Διοίκηση δια του εκπροσώπου της δήλωσε, στην ίδια σύσκεψη, ότι δε διαθέτει τα απαιτούμενα κονδύλια προκειμένου να προβεί στη συγκεκριμένη μελέτη. Επίσης, με το υπ' αριθμ.: 264/18.01.16 έγγραφο ζήτησε συνδρομή από τη Δ/ση Τεχνικών Υπηρεσιών και τη Δ/ση Ανθρώπινου Δυναμικού του Υπουργείου Οικονομικών.

Ήδη η Περιφερειακή Δ/ση Δημόσιας Περιουσίας Κρήτης εξέδωσε το υπ' αριθμ. πρωτ. 5/04.03.15 πρωτόκολλο διοικητικής αποβολής κατά του Δήμου Χερσονήσου για το γήπεδο, τα αποδυτήρια και τις κερκίδες που έχουν κατασκευαστεί εντός ελωδών και βαλτωδών εκτάσεων.

3.2.4. Περιβαλλοντική Υποβάθμιση – Αυθαίρετες κατασκευές

Από σειρά εγγράφων των υπηρεσιών, από τη πραγματοποιηθείσα σύσκεψη και την αυτοψία του κλιμακίου του Συνηγόρου του Πολίτη προκύπτουν τα ακόλουθα:

1) Τα όρια του ΚΑΖ με την υπ' αριθμ. 8520/30.10.2015 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Αποκεντρωμένης διευρύνθηκαν και αποτυπώθηκαν πλέον με ακρίβεια – ψηφιακά.

2) Στην περιοχή δημιουργήθηκαν, κατά τη διάρκεια κατασκευής του φράγματος, μεγάλες επιχωματώσεις. Συγκεκριμένα, από δυτικά προς ανατολικά, α) έκταση 30 περίπου στρεμμάτων, που χρησιμοποιούνταν για την αποθήκευση των σωλήνων του κατασκευαστή του έργου του φράγματος, παρέμενε επιχωματωμένη, β) νότια της αποθήκης του έργου είχε επιχωματωθεί από ιδιώτη παρανόμως έκταση 2 – 3 στρεμμάτων, είχε διανοιχτεί πηγάδι και χρησιμοποιούνταν ως καλλιεργήσιμο χωράφι, γ) η πίστα «καρτ» είχε διαμορφωθεί εκ νέου και λειτουργούσε απρόσκοπτα χωρίς επέμβαση των συναρμόδιων υπηρεσιών για τη διακοπή της λειτουργίας της και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής (υπ' αρ. 138059/32921/19.09.2012 έγγραφο ΣΤΠ).

Η Περιφέρεια Κρήτης ανέφερε ότι για την ολοκληρωμένη προστασία της περιοχής, απαραίτητη προϋπόθεση ήταν η αποκατάσταση από τις επιχωματώσεις, αφού σύμφωνα με την αυτοψία της πρώην Ν.Α. Ηρακλείου/ Δ/ση Πολεοδομίας, στις 06.04.2009, είχαν καταγραφεί αυθαίρετες επεμβάσεις, όπως: α) Μπάζωμα του υγροτόπου σε έκταση περίπου 30 στρεμμάτων με ύψος περίπου 2,00 μ. (έκταση στην οποία είχαν τοποθετηθεί σωροί από σωλήνες) β) γήπεδο ποδοσφαίρου (έχει δημιουργηθεί πάνω σε μπάζωμα) γ) περίφραξη από στύλους και πλέγμα. Φερόμενος υπαίτιος για το προαναφερθέν μπάζωμα ήταν ο πρώην Δήμος Γουβών, νυν Δήμος Χερσονήσου. Στις 02.06.12 πραγματοποιήθηκαν από την Πολεοδομία δύο νέες εκθέσεις αυτοψίας για δύο αυθαίρετα κτίσματα στις εκβολές του ποταμού. Την αρμοδιότητα κατεδάφισής τους έχει η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κρήτης (υπ' αρ. 74886/31341/29.11.2012 έγγραφο της Περιφέρειας Κρήτης/ Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού/ Τμήμα Περιβάλλοντος). Περαιτέρω, το Τμήμα Περιβάλλοντος της Περιφέρειας πραγματοποίησε την από 16.05.12 έκθεση αυτοψίας από την οποία, προέκυπτε ότι η πίστα καρτ συνέχιζε να χρησιμοποιείται, δεν είχαν γίνει νέες επεμβάσεις και τα χρησιμοποιημένα ελαστικά αυτοκινήτων και οι σωλήνες επί παλαιότερων επιχωματώσεων είχαν απομακρυνθεί (υπ' αρ. 138059/41427/16.10.2013 έγγραφο ΣΤΠ).

Η Δ6 Διεύθυνση Έργων Ύδρευσης και Αποχέτευσης του ΥΠ.ΑΜ.Υ.ΜΕ.ΔΙ. απέστειλε τις Αποφάσεις Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων για τα έργα υδροδότησης Ηρακλείου Κρήτης και του Φράγματος Αποσελέμη και ενέμενε στη μη ύπαρξη επιχώσεων στις εκβολές ή σε άλλο σημείο του Αποσελέμη στο πλαίσιο των έργων που επιβλέπονταν από αυτή (υπ' αρ. Δ6/2272/24.10.2012 έγγραφο προς την Ανεξάρτητη Αρχή).

Σήμερα έχουν απομακρυνθεί οι σωλήνες που χρησίμευσαν στα έργα κατασκευής του φράγματος του Αποσελέμη και άλλα αδρανή υλικά – μπάζα. Ωστόσο, ο Δήμος, όπως ενημερώθηκαν οι εκπρόσωποι της Αρχής κατά τη διάρκεια της σύσκεψης, είναι ακόμα αποδέκτης πολλών καταγγελιών για επιχωματώσεις από πολίτες εκτός των εκβολών, αλλά εντός των ορίων του ΚΑΖ.

Σε συνέχεια των ανωτέρω, επισημαίνεται ότι δεν έχει υπάρξει πρόσφατη ενημέρωση, σε συνέχεια του υπ' αριθμ. 14791/05.03.14 εγγράφου του Τμήματος Ελέγχου Κατασκευών της Δ/σης Πολεοδομίας Ηρακλείου, σχετικά με την ολοκλήρωση των διαδικασιών περί αυθαιρέτων κατασκευών των επεμβάσεων που είχαν καταγραφεί εντός του υγροτόπου.

3) Από τη Δ/ση Δασών Ηρακλείου, με το υπ. αρ. 2103/30.03.12 έγγραφο, είχαν κατατεθεί προτάσεις για: 1. Αποτροπή εισόδου μηχανοκίνητων μέσων στον υγρότοπο, 2. Χωματοургικές εργασίες για την αποκατάσταση των αλμυροβάτων με την καταστροφή της πίστας, 3. Αντικατάσταση των πινακίδων του Καταφυγίου Άγριας Ζωής, 4. Εκπόνηση ολοκληρωμένης μελέτης αποκατάστασης των εκβολών του Αποσελέμη, 5. Ακριβής ψηφιακή οριοθέτηση του Καταφυγίου Άγριας Ζωής. Εν συνεχεία, τελικώς, υλοποιήθηκε η τοποθέτηση ενημερωτικών πινακίδων για το καθεστώς προστασίας της έκτασης και η Δ/ση Δασών μας ενημέρωσε ότι διενεργεί συχνές περιπολίες (υπ' αρ. πρωτ. 9217/2013 και 9521/2015 έγγραφα της Δ/σης Δασών Ηρακλείου).

4) Μέσα στον υδροβιότοπο υφίστανται διάφοροι χωματοδρόμοι, οι οποίοι μέχρι σήμερα από τα έγγραφα των υπηρεσιών δεν προκύπτει να έχουν δημιουργηθεί κατόπιν σχετικών εγκρίσεων και αδειών (περιβαλλοντικών και πολεοδομικών).

5) Η πίστα motocross καταστράφηκε μετά από εισήγηση της Δ/σης Δασών από το Δήμο Χερσονήσου και τοποθετήθηκαν φυσικά εμπόδια (μεγάλες πέτρες) στις κυριότερες εισόδους του υδροβιότοπου ώστε να εμποδίζεται η είσοδος οχημάτων. Εντούτοις, από το υπ' αριθμ. 9217/13 έγγραφο, από προφορικές συνομιλίες, αλλά και από την αυτοψία που πραγματοποιήθηκε στην περιοχή, προέκυψε ότι λόγω των πολλών δυνατοτήτων εισόδου στον υγρότοπο η «πίστα» συνεχίζει να χρησιμοποιείται μεμονωμένες φορές. Στο ανωτέρω έγγραφο τονίζεται ότι εντοπίστηκαν 12 σημεία – περάσματα προς τον υδροβιότοπο, από τα οποία μπορούν εύκολα να περάσουν κυρίως μηχανές, αλλά και αυτοκίνητα.

6) Από το σύνολο των εγγράφων αλλά και των απόψεων των εκπροσώπων των υπηρεσιών, τα μέτρα προστασίας που μέχρι σήμερα έχουν ληφθεί κρίνονται ανεπαρκή⁵. Περαιτέρω, πρέπει να τονιστεί ότι σύμφωνα με το αρθρ. 4 παρ. 1 και 2 δεν απαιτείται καν να έχει τηρηθεί η διαδικασία της οριοθέτησης πριν την εκτέλεση

⁵ Ειδικότερα, στο υπ' αριθμ. 2824/2014 έγγραφο της Δ/σης Δασών Ηρακλείου αποτυπώνονται τα εξής: «Παρότι η κατάσταση του υγροτόπου είναι βελτιωμένη σε σχέση με την προ του 2012 κατάσταση (απομάκρυνση τροχόσπιτων, σωλήνων, μπαζών, απορριμμάτων, καταστροφή της πίστας, περιορισμός της κίνησης κλπ), συνεχίζει να δέχεται ισχυρές ανθρωπογενείς πιέσεις δεδομένου ότι βρίσκεται σε τουριστική περιοχή και σε εξαιρετική παραλία, με αδιευκρίνιστο ιδιοκτησιακό καθεστώς, έλλειψη συνολικού σχεδίου διαχείρισης, σύγχυση αρμοδιοτήτων, αλλά και έλλειψη περιβαλλοντικής παιδείας».

έργων καθαρισμού και άρσης προσχώσεων κοίτης υδατορέματος ή εργασιών καθαίρεσης αυθαίρετων κατασκευών. Από το ιστορικό της υπόθεσης και τη σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος, δεν προκύπτει η διοίκηση να έχει εφαρμόσει ικανοποιητικά τη συγκεκριμένη διάταξη.

7) Κατά τη διάρκεια της σύσκεψης εκφράστηκε το ενδιαφέρον από τη Δ/ση ΠΕΧΩ της Αποκεντρωμένης Διοίκησης για την έκδοση απόφασης περί της αναγκαιότητας λήψης μέτρων αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ζημίας που έχει προκληθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις του ΠΔ 148/2009 (εναρμόνιση της Ελλάδας με την οδηγία 2004/35/ΕΚ).

8) Μέχρι σήμερα δεν έχει συσταθεί η επιτροπή υλοποίησης του ΣΧΟΑΠ Γουβών.

3.2.5. Ζητήματα Γηπέδου Ποδοσφαίρου:

1) Ιδιοκτησιακό καθεστώς: Όπως ήδη αναφέρθηκε η Περιφερειακή Δ/ση Δημόσιας Περιουσίας Κρήτης εξέδωσε το υπ' αριθμ. 5/04.03.15 Πρωτόκολλο Διοικητικής Αποβολής κατά του Δήμου Χερσονήσου για το γήπεδο, αποδυτήρια και τις κερκίδες που έχει κατασκευάσει εντός ελwodών και βαλτωδών εκτάσεων. Από το υπ' αριθμ. 112570/1749/17.09.15 έγγραφο του Τμήματος Περι/ντος της Περιφέρειας Κρήτης ενημερωθήκαμε ότι ο Δήμος Χερσονήσου άσκησε ανακοπή κατά του πρωτοκόλλου διοικητικής αποβολής, της οποίας η εκδίκαση αναμένεται. Στο υπ' αριθμ. 2600/13.03.15 έγγραφο του Δήμου Χερσονήσου (Δ/ση Περι/ντος και Αγροτικής Παραγωγής) αναφέρεται ότι ο Δήμος κατέχει έκταση 100.000 τμ στην περιοχή των εκβολών και σε τμήμα αυτής 11.700 τμ. κατασκευάστηκε το γήπεδο Γουβών.

2) Περιβαλλοντικοί Όροι: Στο υπ' αριθμ. 14942/171-186/04.02.14 έγγραφο του Τμήματος Περιβάλλοντος της Περιφέρειας Κρήτης αναφέρεται ότι σύμφωνα με τις διατάξεις της 69269/5387/1990 ΚΥΑ θα έπρεπε να είχαν υποβληθεί Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) από τους ενδιαφερόμενους για το γήπεδο ποδοσφαίρου και τις συνοδές κατασκευές του, για το αποστραγγιστικό κανάλι, αλλά και για το χωματόδρομο. Στο αρχείο της ΝΑ Ηρακλείου δεν βρέθηκαν φάκελοι εγκεκριμένων ΜΠΕ για καμία από τις ανωτέρω επεμβάσεις⁶. Σημειωτέον ότι στην υπ' αριθμ. 1456/2001 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κρήτης, με την οποία ιδρύθηκε το καταφύγιο άγριας ζωής, οριζόταν ότι η εκτέλεση έργων πρέπει να γίνεται αφού χορηγηθεί έγκριση περιβαλλοντικών όρων μετά την υποβολή μελέτης ΜΠΕ τύπου Α'.

Περαιτέρω, σύμφωνα με το ν. 4014/11, την ΥΑ 1958/12 και την ΚΥΑ 170078/2013 τα γήπεδα και οι αθλητικές εγκαταστάσεις εντάσσονται στη Β'

⁶ Σύμφωνα με το αρθρ. 17 παρ. 1 της ΚΥΑ 69269/5387/1990 όπως αυτή διαδοχικώς τροποποιήθηκε: «Έργα ή δραστηριότητες που κατά την έναρξη ισχύος της παρούσας απόφαση υφίστανται ή βρίσκονται στο στάδιο κατασκευής ή έχουν λάβει, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, σχετική έγκριση ή άδεια εγκατάστασης, προσαρμόζονται στις σχετικές διατάξεις ως προς από τέσσερα (4) χρόνια από την έναρξη ισχύος της. Αν η άδεια λειτουργίας λήγει πριν από την τετραετία η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ανανέωση ή τροποποίηση της άδειας λειτουργίας. Εάν πριν από την πάροδο της τετραετίας, κατά την κατασκευή ή την λειτουργία του έργου ή της δραστηριότητας προκύπτει ότι δεν προστατεύεται επαρκώς το περιβάλλον, επιβάλλονται περιβαλλοντικοί όροι σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις της παρούσας απόφασης».

κατηγορία έργων και υποχρεούνται να υποβάλλουν φάκελο για την υπαγωγή τους σε Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις. Αρμόδια υπηρεσία για τα υφιστάμενα έργα είναι αυτή που εκδίδει την άδεια λειτουργίας και εγκατάστασης της εκμετάλλευσης. Εάν από τα προσκομιζόμενα στοιχεία προκύπτει ότι υπάρχει αντίθεση με τις θεσμοθετημένες χρήσεις γης ή ασυμβατότητα με τις κατευθύνσεις της χωρικής πολιτικής, τότε η αρμόδια υπηρεσία δεν προβαίνει σε υπαγωγή του έργου σε ΠΠΔ. Όλες οι ανωτέρω διατάξεις θα πρέπει να εξεταστούν και να εφαρμοστούν αναλόγως των τροποποιήσεων των συγκεκριμένων αθλητικών χώρων, των υποστηρικτικών έργων και των συνοδών εγκαταστάσεων κατά την πάροδο των ετών.

Ένα σημαντικό ζήτημα το οποίο δεν έχει ακόμα εξεταστεί από τις υπηρεσίες είναι η κίνηση και η στάθμευση των οχημάτων στο χώρο πλησίον του γηπέδου. Ουσιαστικά κατά τη διάρκεια των αθλητικών συγκεντρώσεων το συγκεκριμένο τμήμα του υγροτόπου, μετατρέπεται σε χώρο στάθμευσης οχημάτων, με σαφώς επιβαρυντικές συνέπειες για το ευαίσθητο οικοσύστημα της περιοχής. Μέχρι σήμερα, δεν προκύπτει ο Δήμος να έχει λάβει τις ανάλογες εγκρίσεις και άδειες για τη χρήση της περιοχής ως χώρου στάθμευσης για τις ανάγκες του γηπέδου. Ειδικότερα, στη δεδομένη χρονική στιγμή, με την ΚΥΑ 170078/2013 απαιτείται η υπαγωγή σε ΠΠΔ, ενώ, παράλληλα, ως προς την πολεοδομική νομοθεσία είναι αναγκαίο να εφαρμοστούν όσα ορίζει ο Κώδικας Βασικής Πολεοδομικής Νομοθεσίας. Τονίζεται ότι σύμφωνα με το αρθρ. 13 παρ. 4 του ν. 3937/2011: *«Δεν επιτρέπεται η κίνηση μηχανοκίνητων οχημάτων εντός οδικού δικτύου σε οικολογικά ευαίσθητες εκτάσεις, όπως ενδεικτικά, μόνιμες ή εποχικές λίμνες και τέλματα και οι ακτές τους, ο αιγιαλός, οι αμμοθίνες, ποτάμια, ρέματα και ρυάκια ...»*.

3) Χωροθέτηση: Ο συγκεκριμένος αθλητικός χώρος βρίσκεται εντός του Καταφυγίου Άγριας Ζωής, όπως αυτό επεκτάθηκε και ισχύει με την υπ' αριθμ. 8520/30.10.15 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης. Μέσα στο καταφύγιο απαγορεύονται, μεταξύ άλλων, η επιχωμάτωση, η διάθεση αποβλήτων και η υπαγωγή της έκτασης σε πολεοδομικό ή ρυμοτομικό σχεδιασμό. Επίσης, η περιοχή είναι ενταγμένη στις περιοχές ειδικής προστασίας ορνιθοπανίδας (SPA). Τέλος, σύμφωνα με το αρθρ. 3 παρ. 1.2 του ΣΧΟΑΠ, η εν λόγω περιοχή εμφανίζεται ως ζώνη προστασίας ρεμάτων – παροχθίων οικοσυστημάτων – οικολογικών διαδρομών και το ελάχιστο πλάτος της είναι τα όρια της θεσμοθετημένης ζώνης προστασίας του ΚΑΖ, ενώ απαγορεύεται η τοποθέτηση μόνιμων κατασκευών σε απόσταση 30 μέτρων από το θεσμοθετημένο όριο της ζώνης προστασίας. Το συγκεκριμένο άρθρο συνεχίζει ως εξής: *«Στις περιπτώσεις που κατά την έκδοση οικοδομικών αδειών, λόγω αυτού του περιορισμού, δεν είναι δυνατόν να τηρηθούν οι ισχύουσες διατάξεις των πλαγίων αποστάσεων του γηπέδου για τα παράλληλα με την όχθη του ποταμού όρια, θα ισχύει το όριο των 5 μέτρων»*. Περαιτέρω, σύμφωνα με το αρθρ. 9 του ν. 4258/14 για τις εντός και εκτός σχεδίου περιοχές, οι αποστάσεις δόμησης είναι συγκεκριμένες από τη γραμμή πλημμύρας, η οποία, όμως, στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν έχει καθοριστεί.

Η θέση του γηπέδου βρίσκεται στο ακραίο σημείο του ΚΑΖ και σε σχέση με το συνολικό χώρο των εκβολών, καταλαμβάνει μεγάλο μέρος αυτού. Οι επιχωματώσεις είναι προφανείς, καθώς το σύνολο της έκτασης βρίσκεται σε υψομετρική διαφορά με το υπόλοιπο τμήμα των εκβολών. Ο δρόμος – όριο του ΚΑΖ οδηγεί και στο γήπεδο το οποίο περιβάλλεται από αποστραγγιστικό κανάλι, το οποίο κατά την αυτοψία είχε νερά. Από τα λεγόμενα των υπαλλήλων των αρμοδίων υπηρεσιών προέκυψε ότι σε περιπτώσεις έντονων βροχοπτώσεων, το γήπεδο κατακλύζεται με νερά και δεν καθίσταται δυνατή η διεξαγωγή των αγώνων τις επόμενες ημέρες.

Η χωροθέτηση του γηπέδου στο συγκεκριμένο σημείο δημιουργεί σοβαρούς προβληματισμούς σχετικά με τη συμβατότητα της εν λόγω εγκατάστασης με τον προστατευτέο χαρακτήρα της περιοχής. Οι αρμόδιες υπηρεσίες κατά τη διάρκεια της σύσκεψης εξέφρασαν την άποψη ότι σε περίπτωση που κατεδαφιστούν - αποξηλωθούν οι εγκαταστάσεις και δεν καθαριστεί από τη βλάστηση ο χώρος, σύντομα η έκταση θα επανέλθει στην υγροτοπική της μορφή, λόγω των φυσικών διεργασιών. Είναι σαφές ότι η κίνηση των οχημάτων κατά τη διεξαγωγή αγώνων, αθλητικών συγκεντρώσεων κλπ, επιβαρύνει την περιβαλλοντικά ευαίσθητη περιοχή, ενώ της προσδίδει χαρακτήρα εντελώς διαφορετικό σε σχέση με αυτόν που θεσμικά έχει (Τοπίο Ιδιαιτέρου Φυσικού Κάλους, ΚΑΖ). Επίσης, παρά τα πρόχειρα μέτρα που έχουν ληφθεί για να μην εισέρχονται οχήματα για διεξαγωγή αγώνων motocross, έχει κριθεί ότι αυτά δεν επαρκούν, ενώ έχει ήδη προταθεί από τη Δ/ση Δασών η τοποθέτηση μπάρας για τον έλεγχο της κυρίας οδού που αποτελεί και το όριο του ΚΑΖ (αριθμ. πρωτ. 9521/02.12.15)⁷.

4) Άδεια Λειτουργίας: Το γήπεδο έλαβε την άδεια λειτουργίας του το 1989 με απόφαση της Νομαρχίας Ηρακλείου. Ωστόσο, σύμφωνα με το αρθρ. 22 του ν. 4049/12 και το αρθρ. 16 της ΥΑ 46596/2004, όπως αυτή έχει πολλαπλά τροποποιηθεί, τα υφιστάμενα γήπεδα οφείλουν να υποβάλουν στην αρμόδια Επιτροπή Ελέγχου Αθλητικών Εγκαταστάσεων συγκεκριμένα δικαιολογητικά έγγραφα μεταξύ των οποίων οικοδομική άδεια ή εξαίρεση από τη κατεδάφιση, πιστοποιητικό πυρασφάλειας κτλ. Η Αρχή δεν έχει ενημερωθεί σχετικά με το εάν ο Δήμος έχει προβεί στις απαιτούμενες διαδικασίες.

Κατά τη διάρκεια της προαναφερόμενης σύσκεψης ενημερωθήκαμε από τον εκπρόσωπο της Αποκεντρωμένης Διοίκησης ότι μετά την έκδοση του πρωτοκόλλου διοικητικής αποβολής δεν χορηγούν, πλέον, τις απαιτούμενες άδειες για τη διεξαγωγή αγώνων.

5) Πολεοδομικές ρυθμίσεις: Από τα, προσφάτως, προσκομιζόμενα έγγραφα από τη Δ/ση Πολεοδομίας Ηρακλείου, προέκυψε ότι κατά της από 06.04.09 έκθεσης αυτοψίας αυθαιρέτων κατασκευών που αφορούσε το μπάζωμα του υγρότοπου στο μέρος που βρίσκεται το γήπεδο και τη δημιουργία συνοδών κατασκευών (αποδυτήρια – μπαρ – κερκίδες) άσκησε ένσταση ο Δήμος Χερσονήσου στην Επιτροπή του αρθρ. 4 του ΠΔ 267/98. Η εν λόγω επιτροπή, στις 16.10.10, δέχθηκε ότι όλες οι κατασκευές πραγματοποιήθηκαν πριν το 1983. Η επιτροπή, για την έκδοση της απόφασής της, δεν προκύπτει να χρησιμοποιήσει αεροφωτογραφίες ή δημόσια έγγραφα. Συγκεκριμένα, για την περίφραξη και το μπάζωμα έκρινε ότι αναρμοδίως επιβλήθηκαν τα πρόστιμα, ενώ για τις λοιπές κατασκευές (αποδυτήρια – μπαρ – κερκίδες) έκρινε ότι πρέπει να υπολογιστεί πρόστιμο σύμφωνα με το αρθρ. 18 του ν. 1337/83, βασιζόμενη στην υπ' αριθμ. 2879/08.10.09 ένορκη βεβαίωση του πρώην Δημάρχου Γουβών ***. Ειδικότερα, στη συγκεκριμένη ένορκη βεβαίωση αναγράφεται: «*Η τότε Κοινότητα Γουβών ... κατασκεύασε το περιγραφόμενο στην έκθεση αυτοψίας γήπεδο ποδοσφαίρου και τις λοιπές εγκαταστάσεις ήδη τη δεκαετία του 1970... Όταν ανέλαβα για πρώτη φορά Πρόεδρος της Κοινότητας Γουβών, την 01.01.83, το γήπεδο είχε ήδη κατασκευαστεί και διεξάγονταν σε αυτό ποδοσφαιρικοί αγώνες*».

⁷ Στο υπ' αριθμ. 14942/173-186/04.02.14 έγγραφο του Τμήματος Περιβάλλοντος της Περιφέρειας Κρήτης αναφέρεται ότι «*Δύο δίοδοι προς την παράνομη αυτοσχέδια πίστα αγώνων μοτοσικλετών ανωμάλου δρόμου έχουν αποκλειστεί με πέτρες μεγάλου όγκου, πλην όμως είναι δυνατή η πρόσβαση και η κίνηση των τροχοφόρων στους αλμυρόβαλτους και στις αμμοθινικές εκτάσεις, δεδομένου ότι υπάρχει διέξοδος προς την πίστα από τη δυτική και βόρεια πλευρά του γηπέδου ποδοσφαίρου*».

Εντούτοις, από τις προσκομιζόμενες αεροφωτογραφίες των ετών 1989 και 1998 με 2002, καθώς και από τα έγγραφα της Δ/σης Δασών Ηρακλείου, δεν συνάγεται όλες οι κατασκευές να έχουν δημιουργηθεί προ του 1983, ενώ εκκρεμεί η συμπλήρωση του φακέλου της υπόθεσης με αεροφωτογραφικό υλικό προ του 1989 που να αποδεικνύουν το αληθές του χρόνου των κατασκευών. Ειδικότερα στο υπ' αριθμ. 5863/26.10.09 έγγραφο της ανωτέρω υπηρεσίας αναφέρεται: «Στις αεροφωτογραφίες έτους λήψεως 1989 Η βλάστηση και η μορφολογία του εδάφους έχει πλήρως αλλοιωθεί ενώ εμφανίζεται κατασκευασμένο γήπεδο καθώς και **μικρό κτίσμα** στο βορειοδυτικό του όριο». Δηλαδή, από την ανωτέρω διατύπωση, αλλά και από τις αεροφωτογραφίες που μας έχουν αποσταλεί, δεν συνάγεται η χρονολογία κατασκευής του γηπέδου και δεν φαίνεται να έχουν κατασκευαστεί όλα τα κτίσματα που εμφανίζονται σήμερα κατά το έτος 1989.

Εκτός των ανωτέρω, στο πλαίσιο διερεύνησης της υπόθεσης η Αρχή ζήτησε, με το υπ' αριθμ. 138059/10270/2016 έγγραφό της, τη χορήγηση σε ηλεκτρονική μορφή ψηφιακών αεροφωτογραφιών από το «Εθνικό Κτηματολόγιο & Χαρτογράφηση ΑΕ». Εν συνεχεία χορηγήθηκαν αεροφωτογραφίες των ετών 1979, 1981, 1986 και 1989. Ειδικότερα, στην ΑΦ: 191643/1986 αεροφωτογραφία καν δεν εμφανίζεται διαμορφωμένο γήπεδο ποδοσφαίρου στο συγκεκριμένο σημείο, πολλώ δε μάλλον συνοδά αυτού κτίσματα.

Από τα προπεριγραφόμενα, προκύπτουν σαφή ερωτήματα σχετικά με την ορθή ή μη κρίση της Επιτροπής περί των ζητημάτων παλαιότητας των κατασκευών και της προσήκουσας επιβολής προστίμων για όλα τα αυθαίρετα. Επίσης, δεν είναι σε γνώση του Συνηγόρου του Πολίτη αν τελικώς βεβαιώθηκαν τα πρόστιμα ανέγερσης, τα οποία είχαν επιδικασθεί στο Δήμο Χερσονήσου, με βάση την ανωτέρω απόφαση της επιτροπής.

3.2.6. Αρχαιολογικές σωστικές ανασκαφές και ευρήματα

Από την ΚΓ' ΕΠΚΑ είχε γίνει πλήθος ενεργειών για τον εντοπισμό, την ανασκαφή και ανάδειξη των αρχαιοτήτων, γνωστών και μη, καθώς και για την επίβλεψη των εργασιών στην περιοχή. Επιπροσθέτως, είχαν γίνει επιφανειακές και ανασκαφικές έρευνες από την Υπηρεσία στο φαράγγι του Αποσελέμη, οι οποίες συνεχίζονταν για την προστασία των αρχαιοτήτων (από 22.12.2011 έγγραφο ΚΓ' ΕΠΚΑ).

Περαιτέρω, η ΚΓ' ΕΠΚΑ είχε ζητήσει από τους αρμόδιους (Ε.Υ.Δ.Ε. Φράγματος Αποσελέμη και Ανάδοχος έργου ***) διευκρινίσεις για τις ενέργειες αποκατάστασης των αυθαίρετων εργασιών επίχωσης στις εκβολές του Αποσελέμη ποταμού και για τυχόν μπαζωμένες περιοχές σε οποιοδήποτε άλλο σημείο του ποταμού, αφού αρχαιότητες είχαν εντοπιστεί και ανασκαφεί τόσο στις εκβολές όσο και στο νοτιότερο τμήμα του φαραγγιού (υπ' αρ. Φ1/4/9213/20.12.2011 έγγραφο ΚΓ' ΕΠΚΑ).

Η ΚΓ' ΕΠΚΑ ενημέρωσε το Συνήγορο του Πολίτη για το ιστορικό των σωστικών ανασκαφών που πραγματοποιήθηκαν για την ανάδειξη της σωζόμενης μινωικής εγκατάστασης στην έκταση του ξενοδοχειακού συγκροτήματος *** διευκρινίζοντας ότι η αρχική έγκριση των οικοδομικών εργασιών αφορούσε την κατεδάφιση υφιστάμενων κτισμάτων και ανέγερση νέων συγκροτημάτων στη θέση τους. Οι αρχαιολογικές ενδείξεις εμφανίστηκαν στο βόρειο τμήμα του ακάλυπτου χώρου, όπου η εταιρεία πραγματοποίησε αυθαίρετες εργασίες. Αυτή η έκταση

βρίσκεται εκτός ορίων ΚΑΖ. Αφού πραγματοποιήθηκε αρχικά διακοπή των οικοδομικών εργασιών, στη συνέχεια χορηγήθηκε άδεια συνέχισης μόνο στα τμήματα που ανακαινίζονταν ή κατεδαφίζονταν ή οικοδομούνταν. Στον ακάλυπτο χώρο βόρεια του ξενοδοχείου πραγματοποιήθηκε σωστική ανασκαφή για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα με χρηματοδότηση των επιχειρηματιών, με πρόθεση την έκδοση άδειας επέκτασης του ξενοδοχείου, αλλά διακόπηκε λόγω μη περαιτέρω χρηματοδότησης. Η ολοκλήρωση της ανασκαφής έχει συμπεριληφθεί στις χρονίζουσες ανασκαφικές εκκρεμότητες της ΚΓ' ΕΠΚΑ, για τις οποίες δεν αποστέλλονται πιστώσεις από το Υπουργείο (υπ' αρ. Φ7/4/6783/13.12.12 έγγραφό ΚΓ' ΕΠΚΑ).

4. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η υπόθεση εκκρεμεί στον Συνήγορο του Πολίτη από το 2011 ενώ τα ζητήματα της περιβαλλοντικής υποβάθμισης διογκώνονται, ήδη, εδώ και τουλάχιστον 4 δεκαετίες. Η ευρύτητα του αντικειμένου και οι εμπλεκόμενες αρμοδιότητες των υπηρεσιών δυσχεραίνουν την ευελιξία των διαδικασιών και την εξεύρεση κοινά αποδεκτής και υλοποιήσιμης λύσης αποκατάστασης, ενώ έχουν αποτυπωθεί τα κωλύματα στις διαδικασίες που οφείλονται, μεταξύ άλλων, και σε οργανωτικές δυσλειτουργίες της διοίκησης.

Από όσα εκτέθηκαν ανωτέρω, ανακύπτουν τα εξής κυριότερα ζητήματα, τα οποία η Αρχή κρίνει ότι χρήζουν άμεσης επίλυσης:

A. Διαπίστωση μεγάλης καθυστέρησης έγκρισης ή ενημέρωσης σχετικά με την πορεία της ενιαίας Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης από τη Δ/ση Βιοποικιλότητας, Εδάφους και Διαχείρισης Αποβλήτων του ΥΠΕΝ, καθώς και παράλειψη συνεργασίας με τον Συνήγορο του Πολίτη. Τονίζεται, εκ νέου, ότι είναι επιβεβλημένη η έγκριση της ΕΜΠ προκειμένου οι φορείς να υλοποιήσουν τις προτεινόμενες διαχειριστικές ενέργειες.

B. Αδυναμία, κατά τους ισχυρισμούς της Δ/σης Δημόσιας Περιουσίας Κρήτης, για την οριοθέτηση αιγιαλού – παραλίας καθώς και των ελωδών εκτάσεων των εκβολών. Μέχρι σήμερα δεν έχει υπάρξει συνδρομή των κεντρικών υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών. Στο ζήτημα αυτό διαπιστώνονται, σοβαρά θέματα οργανωτικής δυσλειτουργίας της συγκεκριμένης υπηρεσίας, με αποτέλεσμα να είναι αδύνατη η επίτευξη του διοικητικού έργου της.

Γ. Παράλειψη οριοθέτησης των εκβολών του Αποσελέμη από τις κατά νόμο αρμόδιες υπηρεσίες (Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κρήτης, Περιφέρεια Κρήτης και Δήμος Χερσονήσου) και ανεπαρκής προστασία της περιοχής. Πέρα από την οικονομική δυσχέρεια που επικαλούνται οι αρμόδιες υπηρεσίες, είναι σαφές ότι δεν έχει υπάρξει σαφής βούληση και κατάλληλη ενεργοποίηση και συντονισμός από τη διοίκηση προκειμένου να τελεστεί το έργο.

Δ. Μη επαρκής επέμβαση των υπηρεσιών για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος παρά του ότι το αρθρ. 4 του ν. 4258/2014 δίνει τη δυνατότητα άμεσων επεμβάσεων στον υδροβιότοπο (πχ. καθαρισμού κοίτης, συντήρησης και αποκατάστασης... καθαίρεσης αυθαιρέτων κατασκευών) χωρίς να απαιτείται η προηγούμενη οριοθέτηση της κοίτης.

Ε. Ελλιπής έλεγχος της νομιμότητας εγκατάστασης και λειτουργίας του γηπέδου ποδοσφαίρου και των συνοδών εγκαταστάσεων με αρμόδιες υπηρεσίες το Δήμο Χερσονήσου και τη Δ/ση Πολεοδομίας Ηρακλείου. Περαιτέρω, η συνέχιση λειτουργίας του γηπέδου στο συγκεκριμένο σημείο δημιουργεί εύλογους προβληματισμούς σχετικά με τη συμβατότητα της εν λόγω εγκατάστασης με τον προστατευτέο χαρακτήρα της περιοχής.

ΣΤ. Ανάγκη ολοκλήρωσης της ανασκαφής για την ανάδειξη της σωζόμενης μινωικής εγκατάστασης στην έκταση του ξενοδοχειακού συγκροτήματος, η οποία έχει συμπεριληφθεί στις χρονίζουσες ανασκαφικές εκκρεμότητες της ΚΓ' ΕΠΚΑ, για τις οποίες δεν αποστέλλονται πιστώσεις από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, ο Συνήγορος του Πολίτη καλεί, κατά το άρθρ. 4 § 5 του ν. 3094/2003, τους αρμοδίους Υπουργούς Περιβάλλοντος - Ενέργειας, Οικονομικών και Πολιτισμού – Αθλητισμού να αναλάβουν τις απαιτούμενες πρωτοβουλίες για την αποκατάσταση και προστασία του υδροβιότοπου, καθώς και να διερευνήσουν συνολικά το ζήτημα και να τοποθετηθούν στα αναδειχθέντα, με το παρόν πόρισμα, ζητήματα διοικητικής δράσης.

Με τιμή

Βασίλης Καρύδης

Αναπληρωτής Συνήγορος του Πολίτη